

FRI-2G.510-1-ESIS1-03

THE HYBRID THREATS OF THE 21ST CENTURY – DEFINITION AND MEANINGS^{27, 28}

Krasimir Koev, PhD

PhD programme in Political Science

Faculty of Business and Management

University of Ruse “Angel Kanchev”, Bulgaria

8, Studentska St, Ruse 7017

e-mail: kgkoev@uni-ruse.bg

Abstract: This paper presents and discusses some points of view about the hybrid warfare and hybrid threats nowadays. The different meanings of the concept “hybrid warfare” are presented and analyzed on the basis of topical publications in the field. All examples in the paper are connected with the recent geopolitical situation and its reflection on the global security.

Keywords: hybrid warfare, hybrid threats, cyber security, global security.

JEL Code: Z28

ВЪВЕДЕНИЕ

Темата за хибридните заплахи на 21 век нашумя отново след руската агресия срещу Украйна в началото на 2022 г., но терминът *хибридна война* не е нов, дори някои изследователи го смятат за стар като самата война. С развитието на високите технологии е иновативен начинът на водене на войни в днешно време и именно той е свързан с реални заплахи за глобалната сигурност.

Цел на настоящата разработка е да представи критичен анализ на гледни точки за понятията *хибридна война* и *хибридна заплаха*, както и да интерпретира и илюстрира различните значения на понятията в реален контекст.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Дефиниране на понятието *хибридна война*

Използването на термина *хибридна война* води началото си от 90-те години на миналия век с появата си за пръв път в книгата *British Counterinsurgency in the Post-imperial Era* (Британската борба с бунтовниците в постимпериалната епоха) на Томас Мокайтис (Mockaitis, 1995, 14-39). През следващите години терминът е използван от различни автори (Walker, 1998, Simpson, 2005 и др.), които не са единни в дефинирането на понятието, но най-общо го използват, за да означат начин на водене на война, който не може бъде квалифициран нито като чисто конвенционален, нито като неконвенционален.

По-недвусмислен и еднозначен опит за употреба на понятието е направен в речта на генерал Джеймс Матис на Форум за отбрана, подкрепен от Военноморския институт и Асоциацията на морската пехота на САЩ през септември 2005 г., както и в последвалата публикация по темата (Mattis and Hoffman 2005, 18-19). Без да дефинират ясно понятието, авторите твърдят, че бъдещите заплахи се очертават като синтез от различни начини на воюване, които те наричат *хибридна война*.

²⁷ Докладът е представен на 27.10.2022 г. в секция Европеистика и международни отношения с оригинално заглавие на български език „ХИБРИДНИТЕ ЗАПЛАХИ НА 21 ВЕК – ДЕФИНИЦИЯ И ЗНАЧЕНИЯ“.

²⁸ Настоящият доклад е в изпълнение на проект на Факултет “Бизнес и мениджмънт” на тема “Изследване на регионалните потенциали за развитие на социално иновативни екосистеми в условия на дигитална трансформация”, финансиран от Фонд “Научни изследвания” на Русенски университет “Ангел Кънчев”.

Първата детайлна дефиниция на понятието *хибридна война* е представена в монографията на Франк Хофман от 2007 г. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, където терминът има за основа понятията *война от четвърто поколение*, *комбинирана война* и *неограничена война*. Трябва да се отбележи, че гледната точка на Хофман за хибридната война формира в значителна степен разбирането на американската армия за това понятие и служи като отправна точка на последвалия научен и обществен дебат по този проблем.

Според Хофман *хибридните войни включват набор от различни начини на водене на война, включително конвенционални способности, неконвенционални тактики и формирования, терористични актове, включително безразборно насилие и принуда, и престъпни безредици.* (Hoffman, 2007: 8)

Хофман илюстрира своята дефиниция с примера за 34-дневната война на Хизбула срещу израелската армия, когато Хизбула използва залп от противокорабни крилати ракети C802. (Hoffman, 2007: 36-37) С цитирания пример Хофман показва, че държавите могат да прехвърлят редовните си сили към нередовни части и да използват нетрадиционни тактики за водене на война, което обосновава гледната му точка за хибридната война, като отнасяща се до недържавни участници с високотехнологични оръжия или държави, които възприемат неконвенционални тактики. Тази гледна точка напълно обяснява действията на бунтовнически формирования като Хизбула, Хамас, талибаните и др. през последните десетилетия или базираните в някои държави наемници като „малките зелени човечета“ в Русия, морските милиции на Китай и силите Кудс на Иран. (Hoffman, 2007: 28) Именно тези недържавни участници с високотехнологични оръжия и използването на неконвенционални тактики от държавите Хофман определя като форми на хибридна война, които, по неговите прогнози от 2007 г., ще доминират в съвременните конфликти.

Докато Хофман се фокусира върху сливането на конвенционални и неконвенционални сили и използването им на една и съща територия, други автори като Мъри и Мансур характеризират хибридната война като едновременно използване на редовни сили и наемници в една и съща операция. (Murray and Mansoor, 2012) Определението на последните за хибридна война е *конфликт, включващ комбинирана координация на конвенционални и нередовни сили (партизани, бунтовници и терористи) за постигане на политически цели.*

Мнозина автори, като Glenn (2009), Burbridge (2013, 11) и др. смятат, че понятието *хибридна война* е твърде фокусирано върху полето на бойни действия и се опитват да го ревизират чрез добавяне на некинетични елементи към неговия обхват. Например, Глен дефинира *хибридната заплаха* като „*противник, който едновременно и адаптивно използва някаква комбинация от (1) политически, военни, икономически, социални и информационни средства и (2) конвенционални, нередовни, катастрофални, терористични и разрушителни/криминални методи на война*“. (Glenn, 2009),

Повратна точка в разбирането на западните изследователи за хибридната война е анексирането на Крим от Русия през 2014 г. През този период Русия постига политическите си цели в Украйна, като използва комбинация от некинетични инструменти, включително кибератаки, пропаганда, дезинформация, икономическа принуда и дипломатически натиск, както и военни методи, като провеждане на тайни операции и овластяване на прокси воени. (Solmaz, 2022) В този контекст, моделът на хибридна война се свързва с т.нар. доктрина Герасимов, позволяваща размиването на разликите между мир и война и създаваща предпоставки за неяснота и правдоподобно отричане. (Solmaz, 2022) Много от характеристиките на този модел могат да бъдат открити и в настоящия конфликт между Русия и Украйна, започнал в началото на 2022 г., където, наред с откритите военни действия на агресия, се наблюдават и некинетични инструменти като дезинформация и икономическа принуда.

От цитираната по-горе концептуализация на термина *хибридна война* произтича най-съвременната еволюция на възгледите за това понятие в западния стратегически дискурс, а именно като *ненасилствени подривни действия: кибератаки, икономическа принуда, кампания за дезинформация, намеса в изборите и въоръжаване на мигранти.* (напр. Aslund

2021; EURACTIV 2017 и др.) Ако вземем като пример настоящия конфликт между Русия и Украйна и реакциите на НАТО и ЕС, може да се каже, че тази западна гледна точка за ненасилствен характер на действията на страните в конфликта при хибридна война предстои да бъде ревизирана.

Изложените по-горе противоречиви гледни точки за същността на понятието *хибридна война* свидетелстват за сложността на неговото дефиниране и отвеждат към най-малко 5 интерпретации на неговото значение:

1. Хибридна война като синергично сливане на конвенционални оръжия, неконвенционални тактики, тероризъм и престъпни дейности в едно и също бойно пространство;
2. Хибридна война като комбинирано използване на редовни и нередовни сили /наемници/ под единно ръководство;
3. Хибридна война като използване на различни военни и невоенни средства за заплахата срещу враг;
4. Хибридна война като дейности, включващи всякаква комбинация от насилствени и ненасилствени средства;
5. Хибридна война като начин за постигане на политически цели чрез използване на ненасилствени подривни дейности. (Solmaz, 2022)

От липсата на единство в концептуализацията на термина става ясно, че феноменът на *хибридната война* е твърде сложен и многоаспектен като обект на изследване, тъй като търпи непрекъсната еволюция на теоретично обяснение и интерпретация под влияние на технологични и геополитически фактори.

Гледни точки на български автори за хибридната война

Подобно на разнообразието от гледни точки за хибридната война сред западните теоретици и практики, в българското научно пространство също не е налице единомислие по темата.

Като един от изразителите на научния скепсис по тази проблематика, проф. Янчо Бакалов прави обстойно изследване на семантиката и употребите на термина *хибридна война* в публичния дискурс и се присъединява към ироничното заключение, че тя е „семантичен локум“ и прилича на мъглявина, обвила класическото понятие *война*. Продължавайки да дискутира терминологичната неяснота на този термин, авторът търси обяснение за появата му във факта, че понятието *студена война* е излязло от употреба, а политическата коректност изисква неупотреба на термина *война*, което води до появата на „нещо, недееспособно по рождение, нито кон, нито магаре, а хибрид“. Разсъжденията на проф. Бакалов отразяват по сполучлив начин невъзможността за еднозначно дефиниране на понятието *хибридна война* и се позовават на стойностни интерпретации на проблема в българския научен дискурс, като изследванията на Симеон Николов, Любомир Чолаков, полк. д-р Любомир Монов, доц. Георги Цветков и доц. Елислав Иванов. (Bakalov, 2022)

В това отношение интерес представлява мнението на Любомир Чолаков, автор на изданието „Искам да знам“, че *хибридна война* е изкуствено понятие, което е част от пропагандната публицистика и изразява тенденцията всяка заплахата или използване на сила да се насажда в общественото съзнание като хибридно въздействие. (Bakalov, 2022) С оригиналност се отличава гледната точка на полковник доктор Любомир Монов от Института за перспективни изследвания за отбраната, който твърди, че хибридна заплахата се разполага в пространството между мира и войната и представлява динамична комбинация от състояния и действия, чиято цел е създаването на доминиращ авторитет. (Bakalov, 2022) С приносност към проблематиката се характеризира дефиницията на доц. Георги Цветков, според когото логиката на хибридните конфликти предполага ограничено използване на сила и атакуване на „меки цели“. (Bakalov, 2022)

Специално внимание заслужава интерпретацията на Симеон Николов - директор на Центъра за стратегически изследвания в сигурността и международните отношения, направена в неговия доклад на конференцията с международно участие на тема „Хибридните

войни” на 29.06.2018 г. в София. В доклада авторът припомня, че още през 2011-2012 г. Центърът за стратегически изследвания в сигурността и международните отношения е отправил предупреждение, че в съвременния свят постепенно се налага скритото водене на война за постигане на крайните цели, както и нови информационни и високотехнологични форми. Става въпрос за *четвърто поколение войни, при които няма дефинирано бойно поле или фронтове и при които може да има размиване между военна и цивилна сфера*. (Nikolov, 2018) С основание С. Николов отбелязва, че динамиката в геополитическата ситуация и развитието на разбирането за хибридни действия и хибридни конфликти /термин на автора/, налага търсенето на ново понятие, което да замени хибридна война. Авторът поддържа тезата, че формите и методите на хибридната война отварят празнота в международното правно пространство, тъй като скрито се нарушава суверенитетът на една атакувана държава в мирновременен период. Явно тук авторът има предвид кибератаките и нарушаването на информационната сигурност. Друга теза, която поддържа С. Николов, е за интернационализиране на хибридната война с най-показателни примери Сирия и Украйна. За последната той има предвид събитията с анексирането на Крим от 2014 г., но може да се твърди, че наблюдаваме една интернационализирана хибридна война и в последните събития с конфликта между Русия и Украйна от 2022 г. и заемането на позиция от конкретни геополитически актьори. Още една, много актуална теза, поддържана от автора, е за превръщането на кибер-пространството в “пето бойно поле” след земя, въздух, море и космическо пространство, довело до текстове в отбранителните стратегии на отделни държави относно размиване на границите между информационна война като първи етап на хибридната война и кибер-войната. (Nikolov, 2018)

Тезите на Симеон Николов са много актуални и към настоящия момент, когато световното обществено внимание е фокусирано върху конфликта между Русия и Украйна, носещ всички белези на описаните по-горе разнопосочни характеристики на хибридната война, а именно: воюване с конвенционални и неконвенционални средства, привличане на недържавни актьори в конфликта и интернационализация на конфликта със заемане на страна по него.

Съвременни интерпретации на хибридните заплахи в актуални документи

Съвсем наскоро, през 2019 г., Army Doctrine Publication 3-0 на САЩ дефинира *хибридната заплаха* като „разнообразна и динамична комбинация от редовни сили, нередовни сили, терористи или престъпни елементи, действащи съгласувано за постигане на взаимно изгодни ефекти“ (The US Department of the Army, 2019: 1-3). Това определение отразява ориентираното към бойното поле разбиране за хибридна война. Но в американските военни документи са налице и по-различни по съдържание определения на хибридната война, като „използване на политически, социални, криминални и други некинетични средства за преодоляване на военни ограничения“. (TRADOC 2015, 94).

НАТО и ЕС характеризират *хибридната война* като начин за постигане на политически цели чрез използване на комбинация от кинетични и некинетични средства, като същевременно остават под прага на традиционната война в официалните си документи. Например, според уебсайта на НАТО *Хибридните заплахи съчетават военни и невоенни, както и скрити и открити средства, включително дезинформация, кибератаки, икономически натиск, разполагане на нередовни въоръжени групи и използване на редовни сили. Използват се хибридни методи, за да се заличат границите между войната и мира и да се опита да се посее съмнение в съзнанието на целевите групи. Те имат за цел да дестабилизируют и подкопаят обществата*.

По същия начин *Съвместната рамка на ЕС за противодействие на хибридните заплахи* декларира, че: *концепцията за хибридни заплахи има за цел да обхване смесицата от конвенционални и неконвенционални, военни и невоенни, явни и тайни действия, които могат да бъдат използвани по координиран начин от държавни или недържавни участници за постигане на конкретни цели, като същевременно остават под прага на официално обявена война* (The European Commission, 2016).

От прегледа на тези документи се вижда, че като цяло, западните политици и практики свързват термина *хибридна война* с ненасилствени дестабилизиращи операции, което разбиране следва да се промени с оглед на най-актуалните развития в конфликта между Русия и Украйна от 2022 г.

В актуализираната Стратегия за национална сигурност на Р България до 2025 г. също са налице текстове относно хибридните заплахи в днешния свят. Напр. в чл. 33 се казва, че:

33. Хибридните действия срещу НАТО, ЕС и конкретно срещу страната ни увеличават интензитета и обхвата си, което налага адекватно справяне с произтичащите от тях опасности. В контекста на хибридните способности за водене на война опасност за националната сигурност представляват целенасочени действия на държави, публични и недържавни компании и организации, ориентирани към постигане на конкретни или стратегически цели. Организираните престъпни групи експлоатират възможностите на киберпространството за постигане на собствени интереси и реализиране на планове с криминален характер. Терористичните групировки постоянно усъвършенстват формите и методите за откриване на незащитени пространства и технологични пропуски в интернет и персоналните, корпоративните и правителствените комуникационно-информационни системи, включително с военно и специално предназначение, с цел нарушаване на функционалността им. Използват активно киберпространството за открито пропагандиране на радикални идеи, привличане на поддръжници, манипулиране на общественото мнение, отправяне на заплахи и разпространяване на дезинформация.

А чл. 46 постулира следното:

46. Република България се включва активно в осъществяването на Глобалната стратегия на ЕС в областта на сигурността и отбраната. Инициативата за изграждане на способности на Европейски съюз по сигурността дава възможност за увеличаване на взаимодействието между службите за сигурност и между други институции в държавите - членки на ЕС, между тях и институциите на ЕС, както и за по-висока ефективност при противодействието на общите асиметрични предизвикателства. Създават общи способности за адекватен и навременен отговор на външни конфликти и кризи, за елиминиране на заплахи от хибриден, кибер- и терористичен характер, защита на външните граници, управление на миграционните потоци, водене на борба срещу трафика на хора и оръжие, а също за развитие на европейската отбранителна промишленост и хармонизиране на политиките в отбраната и сигурността. (National Security Strategy of the Republic of Bulgaria, 2018)

Ясно е, че тези текстове в Националната стратегия имат по-скоро декларативен характер и не отчитат актуалния геополитически контекст, в който хибридните заплахи и действия доминират като средство за разрешаване на конфликти и подриват глобалната сигурност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата разработка, представяща различни гледни точки за дефинирането и значенията на понятието *хибридна война*, има дискуссионен характер. Тя хвърля светлина върху противоречивия характер на понятието и изменчивостта на възгледите за него под влияние на геополитически и технологични фактори. Настоящите събития в различни конфликтни точки в световен мащаб ще внесат допълнителни уточнения в интерпретацията на този научен проблем и ще допринесат за по-прецизното му дефиниране.

REFERENCES

- Åslund, Anders. 2021. "Confronting the Kremlin's New Hybrid War in Europe." *Project Syndicate*. <https://www.project-syndicate.org/commentary/confronting-russian-hybrid-war-in-europe-by-anders-aslund-2021-11>. Accessed on 10 September 2022.
- Bakalov, Y. 2022. Semantics and Tesauros of Hybrid War Terminology. <https://ejournal.vfu.bg/pdfs/04> (in Bulgarian)

- Bilal, A. (2021) Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and ‘Trust’ as the Antidote. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html> (Accessed on 09.08.2022).
- Burbridge, Dean A. 2013. *Employing U.S. Information Operations Against Hybrid Warfare Threats*. Carlisle Barracks, Pennsylvania: United States Army War College.
- Deep, A. (2015) Hybrid War: Old Concept, New Techniques. *Small Wars Journal*. <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-war-old-concept-new-techniques> (Accessed on 15.08.2022)
- EURACTIV. 2017. “Tillerson: Russian Vote Meddling was ‘Hybrid Warfare’” <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/tillerson-russian-vote-meddling-was-hybrid-warfare/>. Accessed on 10 September 2022.
- Glenn, Russell W. 2009. “Thoughts on “Hybrid” Conflict.” *Small Wars Journal*. <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/188-glenn.pdf>. Accessed on 10 September 2022.
- Hoffman, Frank G. 2007. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington, VA: Potomac Institute for Policy Studies.
- Mattis, N. James and Frank G. Hoffman. 2005. “Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars.” *Proceedings*, November 2005: 18–19.
- Mockaitis, Thomas R. 1995. *British Counterinsurgency in the Post-imperial Era*. Manchester: Manchester University Press.
- Murray, Williamson, and Peter R. Mansoor (eds). 2012. *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge University Press: Cambridge.
- NATO. n.d. NATO’s Response to Hybrid Threats. Last updated March 16, 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm#:~:text=To%20deter%20hybrid%20threats%2C%20NATO,its%20deterrence%20and%20defence%20posture. Accessed on 10 September 2022.
- National Security Strategy of the Republic of Bulgaria. 2018 (in Bulgarian)
- Nemeth, William J. 2002. *Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare*. MA Thesis, Monterey, CA: Naval Post Graduate School.
- Nikolov, S. 2018. The Hybrid Wars in the Triangle between the Geopolitics, Security and Media Environment. <https://24may.bg/2018/07/08/> (in Bulgarian)
- Popescu, N. (2015) Hybrid Tactics: Neither New nor Only Russian. *European Union Institute for Security Studies*, EU-ISS-ALERT https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Alert_4_hybrid_warfare.pdf (Accessed on 15.08.2022)
- Simpson, Erin. M. 2005. Thinking about Modern Conflict: Hybrid Wars, Strategy, and War Aims. Paper presented to the Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago.
- Solmaz, T. (2022) Hybrid Warfare: One Term, Many Meanings. <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-warfare-one-term-many-meanings> (Accessed on 10.08.2022)
- The European Commission. 2016. FAQ: Joint Framework on Countering Hybrid Threats. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_16_1250, Accessed on 10 September 2022.
- The US Department of the Army. 2019. Army Doctrine Publications 3-0 Operations. Washington DC: U.S Department of the Army.
- TRADOC G-2, Threat Tactics Report Compendium: ISIL, North Korea, Russia, and China. 2015. Fort Leavenworth, KS: TRADOC G-2 ACE Threat Integration.
- Wigglesworth, R., C. Smith and C. Jones. (2022) The West’s hybrid war on Russia. <https://www.ft.com/content/ff95ee3f-a1b8-4a54-9657-6a1aaecc105f> (Accessed on 10.08.2022)